

N:o 150.

Af herr **C. A. Lindhagen**, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag angående vård af enskildes skogar och till lag angående skyddsskogar, dels med förslag till ändring af vissa i kap. II och kap. V i kungl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 26 januari 1894 meddelade bestämmelser m. m.

Det kan i dessa tider icke nog ofta och nog kraftigt framhållas, hurusom upphjälpanDET och befrämjandet af landets näringslif måste blifva en af de viktigaste uppgifterna för den inre politiken.

Betingelsen för att lyckas i ett dylikt förhåfvande ligger främst uti det sätt, hvarpå landets naturtillgångar tillgodogöras. Ty endast i den mån dessa tillhöra många samt värnas mot sköfling, förefinnes äfven förutsättning för att näringarne skola kunna uppblomstra.

I detta afseende tilldrager sig skogen särskild uppmärksamhet. »Man kan», skref C. A. Agardh redan för ett halft sekel tillbaka, »utan tvekan förklara, att Sveriges tillvaro såsom en själfständig stat, såsom ett civiliseradt land, beror därpå om det har skogar eller icke. — — — Naturen hade tillräckligen sörjt för att Sverige aldrig skulle blifva skoglöst, i det hon gjort största delen af dess jord otjänlig för åkerbruk, tjänlig endast för skogars växt. Men hennes välmenande afsikt har blifvit tillintetgjord genom oförnuftiga författningar, förestafvade af enskilda intressen, och af utländska, på Sverige otillämpliga teorier.»

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 54 Häft. (N:is 150, 151). 1

Att de enskilda skogarne i stor utsträckning börja öfvergå i några få enskildas ägo framstår redan såsom en olycka. En annan är, att nu-tidens rastlösa arbete på det ekonomiska området hotar att alltmer framkalla fullständig sköfling af desamma.

För att i någon mån råda bot på detta sista missförhållande hafva framkommit Kungl. Maj:ts propositioner n:is 46 och 47 med förslag till lagbestämmelser i syfte att befrämja värden af enskildes skogar.

I dessa propositioner framhålles nu, att lagstiftningens mål måste anses vara att bereda ett sådant skydd för de enskilda skogarne, att ett tämligen jämnt fördeladt afverkande af skogskapitalet i mån af dess naturliga tillväxt däraf blir en följd. Då emellertid en föreskrift i sådant afseende yntes sakna stöd af det allmänna tänkesättet, har man stannat vid att förorda allenast förbud att bedrifva afverkning på sådant sätt, att skogens för yngning äfventyras.

Under antagande, att ett sådant förbud också kunde genomföras, vore därmed sannolikt mycket vunnet och ett steg taget i rätt riktning. Men en dylik lagstiftning måste, fränsetd att dess resultat äro ovissa och opröfvade, dock i hvarje fall framstå såsom mycket otillfredsställande, om ej samtidigt vidtagas åtgärder i bestämdt syfte att bereda afsevärda delar af de enskilda skogarne en vård, som bevarar själfva skogskapitalet.

I detta afseende har, enligt min uppfattning, hvarken skogskommittén och ännu mindre Kungl. Maj:t ägnat tillbörlig uppmärksamhet åt de särskilda utvägar, som af förhållandena osökt erbjuda sig, nämligen att *dels* förvandla enskilda skogar till allmänna skogar och *dels* utsträcka den på de sistnämnda alltid tillämpade grundsatsen om ut hålligt skogsbruk äfven till skogar af mera betydande omfattning, hvilka ägas af bolag eller enskilda personer.

Vid öfvervägandet af den första utvägen möter först angelägenheten att *inköpa enskilda skogar till statsskogar*. Af stort intresse är att erfara, huru denna sak bedömdes i midten af förra århundradet af en siare som Agardh, hvilken redan då yttrade därom följande: »En djupare och sundare statsvishet, misstroende egennyttan och tanklösheten, hade från urminnes tider dels inskränkt de enskiltas magt att förstöra sina skogar, dels förbehållit åt staten ofantliga skogssträckor för egen räkning. Men ofvan-nämnde båda orsaker — egennyttan och utländska på Sverige ej tilllämpliga teorier — öfverändakastade de visa lagar, som stiftades efter grundsatserna af denna urgamla och i Norden inhemska statskonst. Man upphäfdde under ett lättsinnigt tidevarf den stadgade inskränknigen af

de enskiltes naturliga begär att för vinst förstöra sina skogar, och man utdelade de ofantliga skogssträckor, som tillhörde staten åt de enskilte, med rätt att äfven få förstöra dessa.» Sedan Agardh vidare utvecklat, hurusom »följderna af utdelningen af statens skogar till enskilte börjat allt mer och mer att på ett fruktansvärdt sätt träda i dagen», anför han bland annat: »Man måste gå till orsakerna till det närvarande tillståndet. Olyckan kommer ifrån afhändandet af kronans skogar. Konung Karl XI skulle helt enkelt gjort en reduktion och återtagit dem. Men detta går ej an i våra tider. Det finns då tydligen ej annat medel att afvärja den hotande faran, än att staten återköper de skogar ruinerade, som den bortskänkt i fullt bestånd och värda millioner. Tertium non datur. Det blir hårdt; det blir dyrt. Men alla darskaper måste bära sitt straff och blifva dyra att återköpa.»

Skogskommittén framhåller äfven på angifna skäl, att man ej kan vänta några tillfredsställande resultat af den privata skogshushållningen, hvaremot staten, enligt alla länders erfarenhet, vore den yppersta skogsägaren. Fortsatt inköp af skogsmark i så stor utsträckning, som vore förenlig med försiktig statshållning, ansåg kommittén därför i främsta rummet vara hvad från det allmännas sida borde göras för främjande af landets skogshushållning.

Detta är nu visserligen godt och väl. Men för att vinna det bästa möjliga på denna väg, fordras, att kronan med uppmärksamhet begagnar de tillfällen, som erbjuda sig att för billigaste pris komma öfver större skogsområden, särskildt sådana, som ägas af eller, i händelse kronan ej mellankommer, skola öfvergå till bolag eller enskilda skogsspekulanter. Stora försummelser i detta afseende ligger kronan till last. Detta beror på de tunga och långsamma formerna, som gälla för inköpen. Ingen har till uppgift eller ens utväg att planmässigt fullfölja en spekulation å kronans vägnar. Framföres en sådan fråga under hand, hänvisar den ena ämbetsmyndigheten till den andra. Kommer frågan sedan verkligen upp officiellt, skola yttranden från skilda håll afgifvas och ärendet slutligen pröfvas af Kungl. Maj:t, äfven om det gäller den minsta småsak. Det kan sålunda endast undantagsvis ifrågakomma, att kronan är besjälad af sin uppgift och tager egna initiativ. Vanligen grunda sig därför kronans inköp på köpeanbud, som framställts i förhoppning att af kronan få högre betalning, än som erbjudas på andra håll.

Sålunda har mycket oåterkalleligen försummats från statens sida, då tillfällen yppat sig att återköpa skogar, hvilka, bortskänkta vid afvittrin-

garne, därefter måst af bönderna delvis säljas för att betäcka kostnaderna för laga skiften. Största delen af Herjedalens skogsmarker har på detta sätt kommit i bolags ägo i stället för att de hellre bort återgå till kronan.

Vidare anses af ofvan angifven anledning möjlighet för kronan att uppträda som spekulant vid auktioner å skogshemman vara alldeles utsluten. Det händer ofta, att mindre eller medelstora bolag eller enskilde skogsägare nedlägga sin rörelse och sälja sina skogshemman på offentlig auktion. Men något enda lifstecken från kronans sida i afsikt att träda fram som köpare förekommer därvid aldrig, äfven om man, såsom understundom sker, både i pressen och på annat sätt framhåller det önskvärda i att kronan ej låter ett dylikt enastående tillfälle gå sig ur händerna. Hemmanen inköpas i stället af större bolag, hvilka i sin ordning äro förutbestämda att ingå i de trustbildningar inom sågverksindustrien, hvilka äga rum tills vidare länsvis, och på detta sätt blifva hemmanen för alltid förlorade för det allmänna.

Äfven när kronan någon gång fått en god affär på hand, går hon lätt miste om densamma på grund af de vanskliga och långa förberedelserna. Ett exempel härpå må anföras. I slutet af år 1891 önskade de engelska ägarne af Gellivare aktiebolag att omedelbart sälja sina ofantliga skogsområden inom Norrbotten, och kronan erbjöds därvid att häraf för det synnerligen billiga priset af 350,000 kronor öfvertaga en hufvudsakligen inom Edefors, Öfverluleå och Råneå socknar belägen areal af inalles 234,000 tunnland. Detta ärende fördröjdes emellertid hos länsstyrelsen, och när man slutligen beslöt att utan afvaktan å länsstyrelsens yttrande afgöra frågan, afbrötos de pågående förhandlingarne härom inom statsrådsberedningen genom meddelandet, att en företagsam sågverksägare, som fått kännedom om saken, under nästföregående natt uppgjort affären för egen räkning. Genom denna kupp, som möjliggjordes af kronans långsamhet, gingo millioner kronors värde för staten förlorade.

Det måste följaktligen åvägabringas någon ändring i organisationen och förenkling i formerna för kronans inköp af enskildes skogar. Härtill kan läggas, att det äfven behöfves mera penningar. Det måste betecknas såsom ytterst oekonomiskt, att just från och med år 1902 det extra anslaget för ändamålet af skogsmedlen indragits, i följd hvaraf kronan blifvit för inköpen hänvisad endast till köpeskillingarne, som inflyta genom försäljning af smärre kronodomäner. Jordbruksministern yttrade också nämnda

är, att det » varit ytterst motvilligt, som jag af hänsyn till de stora kraf, som för andra ändamål för närvarande ställas på statskassan, sett mig nödsakad afstå från tanken på utverkande af särskilda anslag för innevarande och nästkommande år för skogsinköp ».

Utom bildandet af nya kronoparker anses det allmänt vara angeläget att af enskilda skogar äfven bilda kommunalskogar, där sådant hitintills åsidosatts. Detta är en ur många synpunkter mycket viktig, men också synnerligen svårlöst fråga. Dess befrämjande på lagstiftningens väg har i någon mån vidrörts af skogskommittén. Då emellertid dess förslag i denna del ej lärer framläggas för denna Riksdag samt andra åtgärder för att främja detta ändamål uppgifvas skola från annat håll föreslås, vill jag för min del ej i detta sammanhang inlåta mig på den saken.

Jag öfvergår därför till den andra framhållna utvägen att bereda uthålligt skogsbruk å enskildes skogar, nämligen ett lagligt åläggande i sådant afseende för *bolag eller enskilda personer, som äga mera betydande skogsområden*, hvilka brukas företrädesvis i industrielt eller merkantilt intresse.

De skäl, som principiellt och praktiskt må tala emot åtgärder för att tvinga landets alla jordbrukare att, vid begagnandet af sina skogslotter för jordbrukets behof, inrätta sig efter uthålligt skogsbruk, äro icke alls tillämpliga å förenämnda skogsägare. Tvärtom framhålles ju så ofta, att just dessa skogsägare måste antagas hafva ett omedelbart intresse af att sköta sina skogar efter rationella grunder. Ett fastslående i lag af att så bör ske är således ingen tunga för dem, som följa sitt intresse, och endast en god sak för sådana större skogsägare, som visa sig icke förstå sitt eget bästa.

Att det under alla förhållanden är en viktig samhällsangelägenhet att här ingripa, framstår så mycket tydligare, som äfven i de fall, där ordentlig skogsvård tills vidare äger rum, faran eller rättare sannolikheten dock städse står för dörren, att en omfattande skogssköfving skall verkställas af någon ny ägare. En patriarkalisk skötsel af stora skogsegendomar kommer nämligen icke att med visshet i längden äga bestånd. Förr eller senare inträda i affären arfvingar eller andra nya delägare, som ropa på högre utdelning för sig själfva utan att bekymra sig om kommande släkten. Aktiespekulationen skall äfven förr eller senare oförtrutet gripa in i samma syfte. Det hela leder sedan till sammanslagningar och försäljningar till uppjagade värden. Och så tvingas de nya ägarne att drifva ut hela skogen på kort tid för att få erforderlig valuta.

Denna utveckling, som med snabba steg försiggår inför våra ögon, borde väl göra det tydligt för hvar och en, att här är just det område, där förhållandena nu bjuda ett omedelbart ingripande i den enskildes skogsvård. Med den utveckling, som särskildt bolagens jordförvärf tagit i vårt land, kan man förstå, hvilka ofantliga skogskapital därigenom skulle bevaras för framtiden. Och hvad särskildt angår de afvittrade delarne af landet, så har kronan här en särskild plikt att vaka öfver de nyligen bortgifna statsskogarnes användning på ett allmännyttigt sätt. Lappmarkens skogar hafva sålunda upplåtits till enskilda endast till uthålligt bruk. Förhållandena kräfva, att enahanda grundsats vinner tillämpning å öfriga afvittrade skogar, i den mån de gått bort från jordbruket, till hvilka de gifvits, och nu ensamt användas i skogsbruksändamål.

Frånsedt gagnet för landet i allmänhet af en sådan åtgärd, må särskildt framhållas, hurusom densamma är oundgänglig just för näringslivets och särskildt industriens sunda utveckling. Man måste skilja mellan den verkliga industrien och aktiespekulationen, hvilken senare så ofta likställer sig med den förra, ehuru den i själfva verket är till stor skada för densamma.

Ofta framhålles äfven fördelen för ortsbefolkningen att få arbetsförtjänst just i bolagens stora skogar. Men skall detta talet hafva någon framtidsbetydelse, så måste naturligtvis en sådan arbetsförtjänst vara att städe påräkna, hvilket blir händelsen, endast om skogskapitalet bevaras.

Skogskommittén har nu, såsom blifvit nämndt, framhållit, att uthållig skogshushållning är föga betryggad på ägendom i enskildes besittning. Kommittén har vidare erinrat, att benägenhet hos statsmakten i olika länder att ingripa häremot visat sig störst i fråga om skogar, tillhöriga kommuner, korporationer samt frivilliga och mera tillfälliga föreningar, såsom bergverksbolag och träförädlade bolag äfvensom oskiftade byaskogar, men däremot framträdte minst beträffande enskildes skiftade skog. Slutligen framhåller kommittén, att där lagen ålägger skogsägaren att anställa forstligt bildad skogsförvaltare och denne att sköta skogen efter af myndighet godkänd plan, beredes de enskilda skogarna utsikt till lika god vård som den, statsskogarne åtnjuta. Därvid syftar kommittén tydligen på den ungerska skogslagen, som lämnar sådana föreskrifter för bergverks- och skogsegendom tillhörande aktiebolag eller eljest industriella företag.

Då sannolikt ej i något land förhållandena så som i Sverige gifva anledning till att följa just dessa anvisningar, så hade man väntat, att kommittén också kommit med förslag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den ungerska

lagen eller åtminstone närmare utvecklat, hvarför kommittén ej inlåtit sig därpå. Intetdera har skett. Kommittén har emellertid funnit förenämnda förhållanden bjuda att dock taga något steg i den riktningen. Därför föreslår kommittén, att bolag eller enskild person, som äger skogsmark, hvilken i areal uppgår till 3,000 hektar i norra delarne af riket och till 1,500 hektar i det öfriga riket, skall vara skyldig att anställa en forstligt bildad skogsförvaltare samt att årligen afgifva uppgifter om skogens ytvidd, beskaffenhet och skötsel samt afverkningens belopp, mot hvilken sistnämnda skyldighet dock tre ledamöter i kommittén reserverade sig.

Inom länsstyrelserna uttalades olika meningar om dessa förslag. Domänstyrelsen afstyrkte båda förslagen, därvid dock är att märka, att, beträffande den ifrågasatta skyldigheten att anställa skogsförvaltare, styrelsen grundade sitt afstyrkande på den uttalade och påtagligen riktiga meningen, att utan någon befogenhet å skogsförvaltarens sida och utan någon skyldighet från skogsägarens torde föga vara att vinna af påbudet.

Enligt den kungl. propositionen har jordbruksministern, utan att närmare ingå på det viktiga och synnerligen aktuella ämnet, allenast förmått sig dela de uttalade betänkligheterna mot kommitténs ifrågavarande bestämmelser och därför låtit dessa utgå ur förslaget i stället för att förbättra dem i syfte att erhålla en effektiv skogsvård.

Ehuru denna fråga sålunda undanskjutits i det kungl. förslaget till vård om de enskilda skogarna, förtjänar den af ofvan anförda skäl icke desto mindre att komma under öfvervägande. Och då därvid skall afgöras, under hvilken form ägare af mera betydande skogar böra åläggas att sköta dem efter uthålligt bruk, så ligger det för närvarande närmast till hands att nå detta mål endast genom föreskrift, att skogarne skola skötas enligt af domänstyrelsen fastställda hushållningsplaner. Förebild till ett sådant stadgande finnes i dimensionsförordningen för Västerbottens och Norrbottens län, hvilken medgifver kostnadsfri utsyning och stämpling å skog, som blifvit indelad till ordnad hushållning enligt plan, som blifvit af domänstyrelsen godkänd. En dylik frivillig underställning af hushållningsplan lär endast ägt rum i ett fall på framställning af ett bolag. Steget skulle nu endast tagas ut till att stadga följandet af en sådan hushållningsplan såsom en skyldighet i vissa fall.

Framställningar i förevarande syfte hafva äfven i annat sammanhang offentligen framkommit. Utom de anspelningar, som återfinnas i skogskommitténs betänkande, må omnämnas, att ett vid landtbruksakademiens sammanträde den 2 april 1894 af direktören för skogsinstitutet C. G.

Holmerz framlagdt förslag till lösande af »den s. k. norrländska skogsfrågan» upptager i punkt 2 följande: »Nu gällande föreskrifter om hemmansklyfning ändras så, att den hufvudsakliga delen af skogsmarken kan utbrytas från hemmanet och särskildt skattläggas i förhållande till sitt värde; å de sålunda utbrutna hemmanen införas uthålligt skogsbruk under statens eller kommunens kontroll.»

Vidare har förutvarande jägmästaren i Västra Hälsinglands revir, numera öfverjägmästaren i västra distriktet K. Fredenberg, uti ett i början af år 1902 till norrländskommittén afgifvet yttrande anfört: »Då lockelsen för bönderna att sälja sina hemman till bolagen och andra skogsägare eller trävaruaffärsmän i högsta grad stegrats genom de oerhördt uppjagade hemmansvärdena och denna starka värdehöjning är en följd af möjligheten att på en gång hugga ut all skog, anser jag, att en skogslag, som med förhindrande af skogens utsköfling tvingade till att en förnuftslenig skötsel af densamma, borde antagas. En sådan skogslag borde naturligen hellst vara grundad på uthållighetsbruk af skogen, men lärer utsikt att få en sådan lag igenom för de enskilda skogarne i allmänhet knappast finnas. Då det emellertid kan ifrågasättas, huruvida icke statsmakterna beträffande skötsel af skogen böra kunna uppställa större fordringar på de större skogsägarna — bolag eller enskilde personer — än på de små skogsägarna, så synes det mig, att, om ock de enskilde skogsägarna i allmänhet icke kunna ställas under en på uthållighetsbruk grundad skogslag, likväl de skogsägare — bolag eller enskilde personer — som hafva eller förvärfva skog utöfver en viss areal, borde kunna tillförpliktigas att icke utan på grundade skäl därtill erhållet vederbörligt tillstånd uttaga mer än den uthållige skogsafkastningen.»

På grund af hvad sålunda anförts, får jag med anledning af Kungl. Maj:ts propositioner n:is 46 och 47 vördsamt anhålla:

att Riksdagen ville, för befrämjandet af en *uthållig* skogshushållning på afsevärda delar af de skogar, som för närvarande ägas af enskilde,

dels i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta själf vidtaga eller föreslå Riksdagen åtgärder i syfte, att kronan må blifva i tillfälle att på ett mera effektivt sätt, än hitintills kunnat äga rum, begagna sig af gynnsamma tillfällen till förvärfvande af skogsmark för kronans räkning;

dels för sin del antaga eller i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära framläggande af förslag till en lagstiftning, hvarigenom bolag och enskilda personer, som äga skogar af mera betydande omfattning, åläggas att bruka dessa enligt hushållningsplaner, som fastställts af vederbörande myndighet.

Stockholm den 4 mars 1903.

Carl Lindhagen.